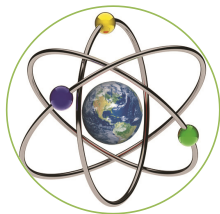

№4

OAK

ТДИУ

2023 йил 9 апрель – Соҳибқирон
Амир Темур таваллудининг
687 йиллиги

YalT jurnali, 2023 yil, 30-aprel. № 4-son.

SHIL
IQTISODIYOT
VA TARAQQIYOT

Ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop oylik jurnal

БОШ МУҲАРРИР:

Шарипов Қўнғиротбой Авезимбетович

БОШ МУҲАРРИР ЎРИНБОСАРИ:

Каримов Норбой Ғаниевич

Электрон нашр. 340 саҳифа, 30 апрель, 2023 йил.

Таҳрир ҳайъати:

Раъ Квон Чунг, Жанубий Корея, ТДИУ фахрий профессори, «Нобель» мукофоти лауреати
 Салимов Оқил Умрзоқович, Ўзбекистон фанлар академияси академиги
 Абдурахмонов Қаландар Ходжаевич, Ўзбекистон фанлар академияси академиги
 Осман Местен, Туркия парламенти аъзоси, Туркия – Ўзбекистон дўстлик жамияти раҳбари
 Тошқулов Абдуқодир Ҳамидович, и.ф.д., проф., Ўзбекистон Республикаси Президентининг ёшлар, фан, таълим, соғлиқни сақлаш, маданият ва спорт масалалари бўйича маслаҳатчиси ўринбосари
 Бузрукхонов Сарвархон Мунаввархонович, и.ф.д., ЎзР Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги ўринбосари
 Шарипов Қўнғиротбой Авезимбетович, т.ф.д., проф., ТДИУ ректори
 Обламуратов Нарзулла Наимович, и.ф.н., доц., ЎзР Табиат ресурслари вазирлиги ўринбосари
 Джуманиязов Мақсуд Алланазарович, Қорақалпоғистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш қўмитаси раиси
 Ахмедов Дурбек Қудратиллаевич, и.ф.д., проф., ЎзР Олий мажлиси қонунчилик палатаси депутати
 Утаев Уктам Чориевич, ЎзР Бош прокуратураси бошқарма бошлиғи ўринбосари
 Очилов Фарход, ЎзР Бош прокуратураси иқтисодий жиноятларга қарши курашиш департаменти бўлими бошлиғи
 Эшов Мансур Пўлатович, и.ф.д., проф., ТДИУ Академик фаолият бўйича проректори
 Худойқулов Садирдин Каримович, и.ф.д., проф., ТДИУ Ёшлар масалалари ва маънавий-маърифий ишлар бўйича биринчи проректори
 Абдурахманова Гулнора Қаландаровна, и.ф.д., проф., ТДИУ Илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректори
 Калонов Муҳиддин Бахритдинович, и.ф.д., проф., «Ўзбекистон иқтисодиётини ривожлантиришнинг илмий асослари ва муаммолари» илмий тадқиқот маркази директори – проректор
 Юлдашев Мақсуд Абдуллаевич, п.ф.д., проф., ТДИУ Молия-иқтисод ишлари бўйича проректори
 Каримов Норбой Ғаниевич, и.ф.д., проф., ТДИУ ҳузуридаги Педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тармоқ маркази директори
 Самадов Асқаржон Нишоневич, и.ф.н., ТДИУ Маркетинг кафедраси профессори
 Юлдашев Муталлиб Ибрагимович, и.ф.д., ТМИ профессори
 Ҳақимов Назар Ҳақимович, ф.ф.д. ТДИУ профессори
 Слизовский Димитрий Егорович, т.ф.д., Россия халқлар дўстлиги университети профессори
 Мустафақулов Шерзод Игамбердиевич, и.ф.д., проф., Халқаро «Nordik» университети ректори
 Алиев Бекдавлат Алиевич, ф.ф.д., ТДИУ профессори
 Пўлатов Бахтиёр Алимович, т.ф.д., проф., Атроф-муҳит ва табиатни муҳофаза қилиш технологиялари илмий-тадқиқот институти
 Ахмедов Жаҳоҳир Жамолович, и.ф.ф.д., «Эл-юрт умиди» жамғармаси ижрочи директори ўринбосари
 Исаков Жанабай Якуббаевич, и.ф.д., ТДИУ профессори
 Тохиров Жалолиддин Очил ўғли, т.ф.ф.д., Тошкент архитектура-қурилиш университети катта ўқитувчиси
 Камилова Ирода Хусниддиновна, и.ф.ф.д., ТДИУ доценти
 Носирова Наргиза Жамолддин кизи, и.ф.ф.д., ТДИУ доценти
 Рустамов Илҳомиддин, ф.ф.н., Фарғона давлат университети доценти

Экспертлар кенгаши:

Ҳақимов Назар Ҳақимович, ф.ф.д. ТДИУ профессори, ЭК раиси
 Ҳақимов Зиёдулла Аҳмадович, и.ф.д., ТДИУ доценти
 Алимарданов Тўлқин Турдиевич, с.ф.д., профессор
 Исроилов Баҳоқодир Ибрагимович, и.ф.д., ТДИУ профессори
 Тухтабаев Жамшид Шарафетдинович, и.ф.ф.д., ТДИУ доценти
 Имомқулов Тўлқин Бурхонович, и.ф.ф.д., ТДИУ доценти

Муассис: «Ma`rifat-print-media» МЧЖ

Ҳамкорларимиз: Тошкент давлат иқтисодиёт университети, ЎзР Табиат ресурслари вазирлиги, ЎзР Бош прокуратураси ҳузуридаги ИЖҚК департаменти,

Журналнинг илмийлиги:

«Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot»
 журнали Ўзбекистон Республикаси
 Олий таълим, фан ва инновациялар
 вазирлиги ҳузуридаги Олий
 аттестация комиссияси раёсатининг
 2023 йил 1-апрелдаги 336/3-сонли
 қарори билан рўйхатдан ўтказилган.

Қодиров Нажмиддин Неъматович,
Тошкент давлат иқтисодиёт университети,
Умумий ва аниқ фанлар кафедраси мудири, тарих фанлари номзоди, доцент

ХОТИН-ҚИЗЛАР ИЖТИМОИЙ ФАОЛЛИГИНИ ОШИРИШ

Аннотация: мақолада фуқаролик жамияти ривожланиши шароитида оила, маҳаллалар, меҳнат жамоалари, таълим муассасаларида хотин-қизларга миллий, диний анъаналарни тушунтириш ва уларга риоя қилиш, хотин-қизларнинг конституциявий ҳуқуқларини рўёбга чиқариш ва ҳимоя қилиш, бузғунчи ғояларнинг хотин-қизлар онгига таъсирини камайтириш, уларни экстремистик ва террористик фаолиятга жалб этишга уринишларга қарши қаратилган ишларни самарали ташкил қилиш илгари сурилган.

Калит сўзлар: Янги Ўзбекистон, хотин-қизлар, таълим, ёшлар, давлат, ислохотлар.

Аннотация: в статье анализируется развитие благополучного и справедливого гражданского общества, разъяснение национальных и общечеловеческих религиозных традиций в семье, местных трудовых коллективах, образовательных и научных учреждениях, особенно женщинам. Также способствовало реализации и защите конституционных прав женщин, уменьшению воздействия деструктивных идей на женское сознание, эффективной организации работы против попыток вовлечения их в экстремистскую и террористическую деятельность.

Ключевые слова: Новый Узбекистан, женщины, образование, молодежь, государство, реформы.

Annotation: the article analyzes the development of a prosperous and fair civil society, the explanation of national and universal religious traditions in the family, local labor teams, educational and scientific institutions, especially to women. It was also promoted to implement and protect women's constitutional rights, to reduce the impact of destructive ideas on women's minds, and to effectively organize work against attempts to attract them to extremist and terrorist activities.

Keywords: New Uzbekistan, women, education, youth, state, reforms.

Тадқиқот долзарблиги

Ўзбекистонда янги тараққиёт босқичида хотин-қизларнинг демократик ислохотларда фаол иштирок этиши учун ҳуқуқий, ижтимоий-иқтисодий асос яратилди. Ислохотларнинг барча жабҳаларида уларнинг фаол иштирокининг ҳуқуқий, ижтимоий, иқтисодий имкониятлари шакллантирилди. Хотин-қизларнинг эркаклар билан тенг ҳуқуқлилиги, оила, оналик ва болалик манфаатлари муҳофазаси Ўзбекистон Республикаси Конституциясида мустаҳкамлаб қўйилган бўлиб, қизларнинг мактабгача таълим муассасалари, умумий ўрта таълим мактаби, касб-ҳунар ва олий ўқув юртларида таълим олишига алоҳида аҳамият берилмоқда. Бу жараёнда маҳалла, жамоат бирлашмаларининг роли муҳим аҳамиятга эга.

Давлатимиз раҳбари таъкидлаганидек, «Аёл қадри, инсон қадри улуғланган юртда тинчлик ва фаровонлик, аҳиллик ва барака, албатта, барқарор бўлади» деган устуворлик мамлакатда амалга оширилаётган ижтимоий ислохотларда ўз самарасини бермоқда.

Тадқиқот методологияси

Тадқиқот жараёнида тарихийлик, холислик, абстракция, конкрет, тизимли ва қиёсий таҳлил каби усуллардан фойдаланилди.

Натижа ва мулоҳаза

2022 йил 25 апрелда Ўзбекистон Республикаси Президентининг «2022-2026 йилларда оналик ва болаликни муҳофаза қилишни кучайтириш тўғрисида»ги ПҚ-216-сонли қарори қабул қилиниши ислохотларда хотин-қизларнинг роли муҳим ўрин эгаллашидан дарак беради. Ушбу мақсадни таъминлаш учун Оила ва хотин-қизлар давлат қўмитаси фаолияти йўлга қўйилди ва уларнинг жойлардаги бўлинмалари фаолияти жонлантирилди. Хусусан, мамлакатда хотин-қизларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, уларнинг иқтисодий, ижтимоий ва сиёсий фаоллигини ошириш, соғлиғини сақлаш, касбга ўқитиш ва бандлигини таъминлаш, тадбиркорликка кенг жалб этиш, эҳтиёжманд хотин-қизларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш, гендер тенгликни таъминлаш борасида олиб борилаётган ислохотларни тизимли давом эттириш, шунингдек, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Глобал кун тартибининг Барқарор ривожланиш мақсадларини изчил амалга ошириш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Оила ва хотин-қизлар билан ишлаш, маҳалла ва нурунийларни қўллаб-қувватлаш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-81-сонли ҳамда «Оила ва хотин-қизларни тизимли қўллаб-қувватлашга доир ишларни янада жадаллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-87-сонли Фармонлари қабул қилинди.

Ўзбекистонда хотин-қизларнинг жамиятдаги нуфузини ошириб бориш, уларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини муҳофаза қилиш бўйича ишлар истиқлолнинг дастлабки кунларидан мамлакат раҳбарияти эътиборида бўлган. Хусусан, 1991 йил 23 февralида Ўзбекистон Республикаси Хотин-қизлар қўмитаси тузилган. Ушбу нодавлат ташкилотининг асосий вазифалари мамлакатда амалга оширилаётган ислохотлар кўлами билан боғлиқ эди. Ўзбекистон Республикаси Хотин-қизлар қўмитаси таркибига ҳаммаси бўлиб 1 та, унинг таркибида Қорақалпоғистон Республикаси, 12 та вилоят ва Тошкент шаҳар Хотин-қизлар қўмиталари, 38 шаҳар, 170 туман жамоалари ва турар жойларда ташкил этилган.

Мустақил тараққиётнинг дастлабки йилларида хотин-қизларни ижтимоий-ҳуқуқий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш, хотин-қизларни касбий, жисмоний, маънавий ва интеллектуал жиҳатдан ўстириш, уларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш, давлат қурилишида фаол қатнашишлари соҳасидаги умуммиллий сиёсатни амалга ошириш бўйича чора-тадбирларни ишлаб чиқиш ва уни ҳаётга татбиқ қилишга эътибор берилди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1995 йил 2 мартда қабул қилинган «Ўзбекистон Республикасининг давлат ва ижтимоий қурилишда хотин-қизларнинг ролини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармони билан Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитаси раисига Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари ва жойлардаги хотин-қизлар қўмиталари раисларига ҳоким ўринбосари мақоми берилди.

Шунингдек, хотин-қизларнинг соғлиғини сақлаш, соғлом оилани шакллантириш, аёллар ва оила спортини ривожлантириш, соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш бўйича чора-тадбирлар

мажмуини ишлаб чиқиш ва амалга оширишга эътибор бериш муҳим вазифага айланди. Бозор иқтисодиёти шароитида хотин-қизларни иш билан таъминлаш масалаларини ҳал этиш, айниқса, қишлоқ жойларида уларнинг меҳнат ва ўқиш шароитларини яхшилаш, аёлларни тадбиркорлик фаолиятига жалб этишга қаратилган дастурларни тайёрлаш ва амалга ошириш масалаларига ислохотлар жараёнида алоҳида эътибор берилди.

Янги тараққиёт босқичида кекса аёлларга доимий равишда ижтимоий хизмат кўрсатиш тизими такомиллаштирилди. 2016 йил 1 январидан бошлаб қаровга муҳтож ногирон ва ёлғиз кексаларга ҳар куни, яъни ҳафтада етти кун хизмат кўрсатиш жорий этилди. Ўзбекистонда аёллар 54 ёшга тўлганида ва иш стажи камида 20 йил бўлганида пенсия (нафақа) олиш ҳуқуқига эга. Мамлакатимизда 1999 йилнинг «Аёллар йили» деб эълон қилиниши муносабати билан аёлларнинг пенсия (нафақа)га чиқиш ёши бир йилга камайтирилди. Статистик маълумотларга қараганда 2014 йилда 2840,5 минг пенсионер(нафақага чиққан)лар ҳисобга олинган, шундан, 1698,2 минг нафари аёллардан иборат. Ёшга кўра пенсия оладиган аёллар 67,1 фоизни ташкил этади. Фуқаролик жамияти ривожланиши шароитида оила, маҳаллалар, меҳнат жамоалари, таълим муассасаларида хотин-қизларга миллий, диний анъаналарни тушунтириш ва уларга риоя қилиш, хотин-қизларнинг конституциявий ҳуқуқларини рўёбга чиқариш ва ҳимоя қилиш, бузғунчи ғояларнинг хотин-қизлар онига таъсирини камайтириш, уларни экстремистик ва террористик фаолиятга жалб этишга уринишларга қарши қаратилган ишларни самарали ташкил қилиш ҳам хотин-қизлар ташкилотининг амалий ишларида муҳим ўрин эгаллайди.

Жамиятни рақамлаштириш даврида хотин-қизларнинг нодавлат нотижорат ташкилотлари фаолиятини мувофиқлаштириш ва улар билан самарали ҳамкорлик, бу ташкилотларнинг саъй-ҳаракатларини жамиятни модернизациялаш ва демократик янгилаш жараёнларида, жамият ва давлат қурилишида хотин-қизларнинг ролини кучайтиришга доир чора-тадбирларни амалга оширишга йўналтириш ҳам муҳим масалалар қаторига киритилди.

Бозор иқтисодиёти муносабатлари такомиллашуви даврида, ислохотларда хотин-қизлар фаоллигини ошириш, уларнинг шахсий қизиқишларини ҳимоя қилиш, турли-туман маънавий ва маданий талабларини қондириш, аёлларга ижтимоий-иқтисодий, ҳуқуқий ва психологик ёрдам бериш, оилани, оналик ва болаликни, халқлар ўртасидаги дўстликни ва ўзаро ҳамкорликни муҳофаза қилиш, тинчлик ва ижтимоий тараққиёт учун аёлларнинг халқаро демократик ҳаракатида аёлларнинг иштирокини таъминлашга эътибор қаратилди.

Шунинг учун ҳам, ушбу стратегик мақсадни амалга ошириш учун 2004 йил 25 майда Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитаси фаолиятини қўллаб-қувватлаш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги Фармони қабул қилинди. Ушбу ҳужжатда республика хотин-қизлар жамоат ташкилотларининг аёллар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, уларнинг мамлакатимиз сиёсий-ижтимоий, иқтисодий ва маданий ҳаётида тўлақонли иштирок этишини таъминлаш, хотин-қизлар ҳамда ёшларнинг маънавий ва интеллектуал савиясини юксалтириш борасида олиб бораётган ишларнинг самарадорлигини ошириш лозимлиги асосий вазифа сифатида эътироф этилди.

Демократик ислохотларни чуқурлаштириш давомида хотин-қизларнинг соғлиғини сақлаш, соғлом оилани шакллантириш, аёллар ва оила спортини ривожлантириш, соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш бўйича чора-тадбирлар мажмуини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш муҳим вазифа ҳисобланади.

Бозор иқтисодиёти муносабатларининг чуқурлашиши жараёнида хотин-қизларни янги иш ўринлари билан таъминлаш масалаларини ҳал этиш, айниқса қишлоқ жойларида уларнинг меҳнат ва ўқиш шароитларини яхшилаш, аёлларни тадбиркорлик фаолиятига жалб этишга қаратилган дастурларни тайёрлаш ва амалга ошириш муҳим аҳамият касб этади. Таъкидлаш лозимки, ушбу мақсадга йўналтирилган тизимли равишда кенг кўламли ишлар амалга оширилмоқда.

Жамият тараққиётининг янги босқичида, ижтимоий-иқтисодий тараққиётда муҳим аҳамият касб этадиган, яъни хотин-қизлар ўртасида тадбиркорликни ривожлантиришга, уларни иш ўринлари ва имтиёзли кредитлар билан таъминлашга эътибор қаратилиши натижасида аёллар орасида ҳунармандчилик турлари ривожланишига эришилди. Ушбу мақсадда мамлакатимизда касаначилик фаолиятининг йўлга қўйилиши туфайли хотин-қизларга мос ҳунарлар қайта тикланди. Жумладан, уйда фарзанд тарбияси билан банд бўлган опа-сингилларимизнинг

каштачилик, зардўзлик, тикувчилик каби ҳунарлар билан шуғулланишига имконият яратилди. Жумладан, АТБ «Микрокредитбанк» томонидан 2022 йилнинг январь-апрель ойларида 8 294 нафар хотин-қизларнинг тадбиркорликнинг турли йўналишдаги лойиҳаларини молиялаштириш бўйича 191,9 миллиард сўм имтиёзли кредитлар ажратилди. Натижада, 8 475 нафар аёлларнинг бандлиги таъминланди.

Ўзбекистон Хотин-қизлар давлат қўмитаси ва «Маҳалла» хайрия жамоат фонди томонидан юртимиздаги барча маҳаллаларда ёшлар ўртасида балоғатга етмасдан турмуш қуришнинг олдини олиш, ёшларга оиланинг муқаддаслиги, психологик муносабатлар ҳақида кенг тушунча бериш йўлга қўйилган. Бугунги кунда маҳалла фуқаролар йиғинларининг диний маърифат ва маънавий-ахлоқий тарбия масалалари бўйича маслаҳатчилари раҳбарлигида оила шифокорлари, ҳудуддаги мактаб, коллеж ва лицейлар педагог ва психологлари, катта ҳаёт тажрибасига ҳамда ёшлар билан ишлаш маҳоратига эга онахонлар ёшлар тарбиясида яқиндан ёрдам бермоқда.

Хотин-қизларнинг ижтимоий, иқтисодий соҳаларда ўз иқтидорларини тўла-тўқис рўйбга чиқаришлари учун кенг имкониятлар яратилмоқда. Мамлакатимизда гендер сиёсатини амалиётга жорий этиш учун муайян ишлар амалга оширилди. Натижада, 2015 йилга келиб «Олий Мажлис Сенати аъзоларининг 17 фоизини, Қонунчилик палатаси депутатларининг 16 фоизини аёллар ташкил этгани, шунингдек, халқ депутатлари вилоят, шаҳар ва туман Кенгашларида юзлаб опа-сингилларимиз фаол иш олиб бораётганини қайд этиш ўринлидир». Шунингдек, 2018 йил ҳолатига кўра, давлат ҳокимияти органларида фаолият юритаётган хотин-қизлар 321 нафарни, Қорақалпоғистон Республикаси Жуқорғи кенгеси, вилоятлар, Тошкент шаҳар халқ депутатлари туман/шаҳар кенгашларида депутат хотин-қизлар 1516 нафарни, тармоқлар бўйича раҳбарлик лавозимидаги хотин-қизлар 30414 нафарни, фахрий унвонлар, орден, медаллар ва давлат мукофотлари билан тақдирланган аёллар 2466 нафарни ташкил этган. 2021 йил ҳолатига кўра, мамлакатимизда меҳнат билан банд аҳолининг 45 фоизини хотин-қизлар ташкил этиб, бошқарув тизимида уларнинг улуши 33 фоизга етган. Бу борадаги салоҳиятни янада ошириш мақсадида 6 мингдан зиёд фаол хотин-қизлардан иборат кадрлар захираси шакллантирилгани қайд этилган. Мамлакатимизда аёлларнинг ижтимоий-сиёсий ҳаётдаги иштирокини изчил кенгайтириб бориш мақсадида давлат ташкилотлари томонидан тизимли ишлар амалга оширилмоқда.

2019 йилда бўлиб ўтган сайловлар натижасида Олий Мажлис Қонунчилик палатасига сайланган 150 нафар депутатнинг 48 нафари ёки 32 фоизини, Сенат аъзоларининг қарийб 25 фоизини хотин-қизлар ташкил этди. Маҳаллий Кенгашлар депутатларининг 31 фоизи ҳам жонқуяр, фаол аёллардир. Ўзбекистон парламенти аёл депутатлар сони бўйича дунёдаги 190 та миллий парламент ўртасида 37-поғонага кўтарилди.

Хотин-қизларнинг мамлакатимизда ижтимоий-иқтисодий соҳаларда фидокорона меҳнат қилаётган 13 нафар аёл «Ўзбекистон Қаҳрамони» унвонига сазовор бўлди. Шунингдек, 212 нафар иқтидорли қизлар Зулфия номидаги Давлат мукофотида лойиқ, деб топилди ҳамда 100 га яқин хотин-қизлар мумтоз кўшиқчилик, академик ижро, эстрада, опера, балет, чолғу ижроچиси, анъанавий ижрочилик, рақс йўналишларида «Ниҳол» мукофоти билан тақдирланган. Демократик ислохотлар чуқурлашувида хотин-қизларнинг ижтимоий фаоллигини оширишга қаратилган чоратадбирлар натижасида 2015 йилда умумтаълим мактаблари, академик лицей ва касб-ҳунар коллежлари ўқувчилари, олий ўқув юртлари талабалари жаҳон миқёсида ўтказилган нуфузли фан олимпиадаларида ғолиб бўлиб, жами 110 та медални қўлга киритган бўлса, уларнинг 44 таси қизларимиз ҳиссасига тўғри келган. Санъат ва мусиқа соҳасида дунёнинг Париж, Рим, Берлин, Токио, Москва, Прага, Қоҳира, Сеул, Деҳли каби йирик маданият марказларида бўлиб ўтган халқаро кўрик-танловларда 530 дан зиёд ўқувчи ва талабаларимиз ғолибликка эришган ва уларнинг 240 нафарга яқини қиз болалар бўлган. 2013-2015 йилларда 1 минг 850 дан зиёд истеъдодли спортчи ёшларимиз халқаро мусобақаларда зафар қозониб, уларнинг 620 нафарга яқини қизлар улушига тўғри келади.

Мамлакатимизда фаол хотин-қизлар «Ўзбекистон фан арбоби», «Ўзбекистон халқ шоири», «Ўзбекистон халқ ўқитувчиси», «Ўзбекистон халқ артисти» сингари давлатимизнинг юксак унвонларига сазовор бўлган.

2017 йил 7 февралда тасдиқланган «Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида»ги Фармонида ҳам «Хотин-қизларнинг ижтимоий-

сиёсий фаоллигини ошириш, уларни давлат ва жамият бошқарувидаги ўрнини кучайтириш, хотин-қизлар, касб-хунар коллежи битирувчиларининг бандлигини таъминлаш, уларни тадбиркорлик фаолиятига кенг жалб этиш, оила асосларини янада мустаҳкамлаш» устувор йўналишлардан бири сифатида белгиланган.

Ўзбекистон Оила ва хотин-қизлар давлат қўмитаси қошида хотин-қизларнинг қизиқишларига мос равишда ижодий уюшмалар тузилган. Жумладан, «Олима» аёллар уюшмаси, «Оила» илмий-амалий тадқиқот маркази, «Сен ёлғиз эмассан», «Аёл ва саломатлик», «Илм-фан ва аёл», «Ижодкор аёллар», «Ҳуқуқшунос аёллар», «Фахрий аёллар» уюшмалари фаолият кўрсатмоқда.

2016 йилдан бошлаб Ҳаракатлар стратегияси асосида мамлакатимизда аёллар ва уларнинг жамиятдаги ўрнини мустаҳкамлаш, уларнинг ижтимоий-иқтисодий ҳаётдаги нуфузини ошириш бўйича салмоқли ишлар амалга оширилди. Хусусан, 2018 йилда 75784 нафар, 2019 йилда 41500 нафар, 2020 йилда 80000 нафар, 2021 йилда 900000 нафар хотин-қизларга ижтимоий-иқтисодий, тиббий, ҳуқуқий ва психологик ёрдам кўрсатилди ҳамда масъул идоралар томонидан муаммолари ижобий ҳал этилди.

Мазкур даврда хотин-қизларни уй-жойга эга бўлишларига ҳамда уларнинг тадбиркорлик фаолиятини қўллаб-қувватлашга эътибор қаратилди. Бу мақсадларда биргина 2021 йилда имтиёзли кредитлар асосида уй-жойлар учун 18 минг аёлларга 400 миллиард сўм маблағ ҳамда тадбиркорлик фаолиятларини йўлга қўйишлари учун 126 мингга яқин хотин-қизларга 2 триллион сўм маблағлар йўналтирилган. 2018 йилда 24660 нафардан ортиғига 21 миллиард 540 миллион сўмга яқин моддий ёрдам берилиши, 2020 йилдан бошлаб, «Аёллар дафтари» тизими йўлга қўйилиб, унга киритилган 900 мингга яқин хотин-қизларга ижтимоий-иқтисодий, тиббий, ҳуқуқий ва психологик кўмак берилиши хотин-қизларнинг жамиятда ўз ўрнини топишларига кўмаклашиб, уларнинг ижтимоий ҳаётдаги фаоллигини оширмоқда.

Хотин-қизларни иш билан банд қилиш, янги иш жойи таъминлаш муаммоси ҳам доимо давлат ташкилотларининг диққат марказида. 2018 йилда 18 мингга яқин, 2019 йилда 170 мингга яқин, 2020 йилда 32 минг нафар хотин-қизлар бандлигига эришилди ҳамда 2021 йилда 320 минг нафар хотин-қизлар иш билан таъминланди ва янги касбларга ўргатилди. 2019 йилда 21500 нафар қизлар қисқа муддатли касб-хунар курсларида ўқитилди ва бу ишлар ҳар йили мунтазам амалга ошириб келинмоқда.

Шу мақсадда, 2021 йилда олий таълимда қизлар улуши 2021 йилда 45,4 фоизни ташкил этди. 2021 йилда 2 мингдан ортиқ қизларга давлат гранти асосида таҳсил олиш имконияти берилди ва 2 мингдан зиёд талаба қизлар таълими молиялаштирилди.

Юқоридаги маълумотлардан кўриниб турибдики, хотин-қизларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш борасида йил сайин давлат ва нодавлат ташкилотлари томонидан тобора кенг кўламли ишлар амалга оширилмоқда. Қизлар орасида илм-фан, реал секторнинг устувор йўналишларида фаолият юритиш, замонавий техник ва технологик жараёнларни англаш ва ҳаётда қўллаш имкониятлари яратилди. Хусусан, 2022-2026 йилларга мўлжалланган дастур доирасида, асосан хотин-қизларни ўқитиш учун давлат-хусусий шериклик асосида тўқимачилик соҳасида алоҳида университет ташкил этилади. Пахта-тўқимачилик ва пиллачилик кластерлари иштирокида жойларда университетнинг техникумлари ҳам очилади. 2022-2023 ўқув йилидан бошлаб, таълим контракт (шартнома)ларини тўлаш учун қизларга 7 йил муддатга фоизсиз кредит бериш жорий қилинади. Бунинг учун, жорий йилда банкларга 1 триллион 800 миллиард сўм, келгуси беш йилда 8 триллион сўм маблағ ажратилади. Магистратурада ўқиётган қизларнинг контракт (шартнома) пуллари тўлиқ бюджетдан қоплаб берилади. Шунингдек, эҳтиёжманд оила вакиллари, ота ёки онасини йўқотган талаба қизларнинг таълим контракти (шартномаси) маҳаллий бюджетдан тўланиши белгиланди.

Рақамли жамият шароитида олима аёллар улушини сезиларли ошириш учун докторантура йўналишида хотин-қизлар учун ҳар йили камида 300 тадан мақсадли квота ажратилади. Мономарказлар ва олий ўқув юртлари қошида ташкил этиладиган Малакани баҳолаш марказларида аёлларни талаб юқори бўлган ишчи касбларга ўқитиш белгиланди.

2022-2024 йиллар учун «Тадбиркор аёллар» дастури қабул қилиниши белгиланди. Унинг ижросига жами 8 триллион сўм йўналтирилади. Аёллар учун тадбиркорлик курслари ташкил этилади, имтиёзли кредитлар берилади.

Хулоса

Таъкидлаш лозимки, Ўзбекистоннинг янги тараққиёт босқичида хотин-қизлар фаолиятида муҳим ўрин эгаллаган жамоат ташкилотларининг ривожланиши учун барча имкониятлар вужудга келди. Хотин-қизларни ўз қаторига бирлаштирган жамоат ташкилотлари, аёлларнинг демократик ислохотлардаги иштирокини таъминловчи муҳим восита ва омиллардан ҳисобланади. Хотин-қизларнинг ижтимоий фаоллигини оширишга мўлжалланган тадбирлар натижасида қизлар ўзларининг фуқоралик жамиятида муносиб ўринларини топмоқда, ўтказилаётган оммавий тадбирлар, спорт мусобақалари, турли танловларда, фан олимпиадаларида бевосита иштироки билан интеллектуал, жисмоний, меҳнатсеварлик, гўзаллик имкониятларини намоён қилмоқда. Хотин-қизларнинг ислохотларда фаол иштироки туфайли ижтимоий-иқтисодий тараққиётнинг янги поғоналарига эришилди, мамлакатимизнинг жаҳон ҳамжамиятидаги ўрни мустаҳкамланди. Хотин-қизлар Ўзбекистоннинг ривожланган давлатлар қаторидан муносиб ўрин эгаллаши учун олиб борилаётган кенг қамровли ишга ўзларининг муносиб ҳиссасини қўшмоқдалар.

Ўзбекистон хотин-қизлар қўмитаси бошланғич ташкилотлари фаолияти самарадорлигини ошириш борасида ишлаб чиқилган уч босқичли дастурга асосан уларнинг ҳуқуқий базаси мустаҳкамланиб, хотин-қизлар қўмиталари бошланғич ташкилотлари сафи юқори малакали кадрлар билан тўлдирилди. Иккинчи босқичда, кадрлар тизимида кечаётган жараёнлардан хабардор этилиб, уларга хотин-қизларга оид давлат сиёсатининг устувор йўналишлари ва мақсадлари ҳақида кенг тушунчалар берилди. Ниҳоят, сўнгги босқичда барча тармоқ ва соҳалардаги бошланғич ташкилотлар фаолиятига алоҳида эътибор қаратилди.

Гарчи республикада хотин-қизлар фаоллигини, уларни жамиятнинг ижтимоий-иқтисодий ҳаётидаги аҳамиятини ошириб бориш борасида кенг миқёсда амалий ишлар амалга оширилса-да, бу борада ҳам қатор муаммолар мавжуд. Хусусан, ёш қизларимиз, қолаверса, аёлларимиз орасида етарли билимларга эга бўлмаслик асосий муаммолардан бири бўлиб қолмоқда. Шу нуқтаи назардан давлат ташкилотлари томонидан жамиятнинг янги тараққиёт босқичида қизлар таълимига катта эътибор қаратилиши, уларга қатор имтиёзлар тақдим этилиши натижасида яқин келажақда, аниқроғи 3-4 йилда бу борада дастлабки ижобий натижалар кузатилиши кутилмоқда.

Жамиятнинг рақамлашуви яқин келажақда хотин-қизлар томонидан замонавий технологияларни, янгича иш юритиш услубларини ўзлаштиришларини талаб этмоқда. Шу нуқтаи назардан, ёшларни замонавий касбларга йўналтириш, бу борада тизимли ишларни амалга ошириш талаб этилади. Хусусан, маънавий-маърифий ишлар, янги иш ўринларини яратиш, хотин-қизларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш шулар жумласидандир. Бундай тизимли вазифани амалга ошириш учун хотин-қизларга давлат ташкилотлари ёрдами муҳим аҳамият касб этади. Алоҳида қайд этиш лозимки, жамиятда шаклланган ва ислохотлар давомида муҳим аҳамият касб этадиган нодавлат нотижорат ташкилотлар фаолияти ҳам муҳимдир.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. –Т.: «Ўзбекистон», 2015. 46-модда. 7 б. <https://constitution.uz/uz>. (мурожаат қилинган сана 13.05.2022).
2. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. –Т.: «Адолат», 2004, 21-сон, 251-модда.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги «Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида»ги 4947-сонли Фармони.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «2022–2026 йилларда оналик ва болаликни муҳофаза қилишни кучайтириш тўғрисида»ги ПҚ-216-сонли қарори. 2022 йил 25 апрель. <https://lex.uz/uz/pdfs/5980203> (мурожаат қилинган сана 05.05.2022).
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 1 мартдаги «Маҳалла ва нуронийларни қўллаб-қувватлаш вазирлиги фаолиятини ташкил этиш тўғрисида»ги ПҚ-147-сонли қарори.
6. Хотин-қизлар учун улкан имкониятлар белгиланди. Президент Шавкат Мирзиёев раислигида 1 март куни хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш тизими ҳамда уларнинг жамиятдаги мавқеини янада мустаҳкамлаш масалалари бўйича видеоселектор йиғилишидаги маърузаси. <https://president.uz/uz/lists/view/5014>. (мурожаат қилинган сана 10.05.2022).

<u>Кичик бизнес субъектлари экспорт салоҳиятини оширишда воситачи экспорт ташкилотларидан фойдаланишнинг иқтисодий самарадорлиги</u>	73
Носирова Наргиза Жамолiddин қизи, Тошкент давлат иқтисодиёт университети и.ф.ф.д.(PhD), доцент	
<u>Ерлардан фойдаланишда солиқларнинг аҳамияти ва натижадорлиги</u>	87
Турсунов Акмалжон Абдурашидович, Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси Солиқ тўловчиларга хизмат кўрсатиш департаменти бошқарма бошлиғи ўринбосари	
<u>Меҳнат интенсивлигини аниқлашнинг методологик асослари ва кўрсаткичлари</u>	91
Тухтабаев Жамшид Шарафетдинович, Тошкент давлат иқтисодиёт университети и.ф.ф.доктори (PhD), доцент	
<u>Кўчмас мулкни баҳолаш фаолиятини тартибга солишнинг институционал асослари</u>	99
Ишонқулов Низомжон Файзуллаевич, Тошкент молия институти илмий тадқиқотчиси	
<u>Информационно-коммуникационные технологии как ключевой фактор конкурентного преимущество страны</u>	105
Абдуразакова Н.Р., самостоятельный соискатель, Ташкентский экономический и педагогический институт	
<u>Хотин-қизлар ижтимоий фаоллигини ошириш долзарб</u>	117
Қодиров Нажмиддин Неъматович, Тошкент давлат иқтисодиёт университети, тарих фанлари номзоди, доцент	
<u>«Яшил иқтисодиёт»га муқобил йўқ</u>	123
Муталиб Юдашев, University of science and technology профессори, и.ф.д.	
<u>Корпоратив бошқарувнинг иқтисодий ривожланиш шароитларига мослашувчан институционал ва функционал механизмлари</u>	132
Исмаилов Аллаёр Рашидович, Тошкент давлат иқтисодиёт университети доценти, и.ф.ф.а.	
<u>Таксономия – это конституция «зеленого» рынка</u>	139
Авджи Алина Алимовна, Ташкентский государственный экономический университет, старший преподаватель	
<u>Renewable resources perspectives for sustainable energy in Uzbekistan</u>	145
Surayyo Kushbakova, PhD student at the university of World Economy and Diplomacy	
<u>Бозор тадқиқотлари хизматларини кўрсатувчи маркетинг тадқиқот компаниялари фаолияти</u>	152
Шаропова Нафосат Раджабовна, Тошкент давлат иқтисодиёт университети доценти. Рўзмаматов Аббос Толибжон ўғли, Тошкент давлат иқтисодиёт университети магистранти	